

GOVOR NA KOMEMORATIVNOJ SJEDNICI U POČAST POKOJNOMU PROF. DR. SC. STJEPKU TEŽAKU¹

**Štovani, gospođe i gospodo,
štovana obitelji, rodbino, kolege i prijatelji
pokojnoga prof. dr. sc. Stjepka Težaka,**

skupili smo se danas u tuzi – misleći na pokojnoga gospodina prof. dr. sc. Stjepka Težaka, našega prijatelja i kolegu koji je umro 1. kolovoza i pokopan 8. kolovoza 2006. u Zagrebu.

Tužni skupe,

na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, u Odsjeku za kroatistiku, prof. dr. sc. Stjepko Težak proveo je osamnaest godina. Plemenit i srdačan – uvijek čovjek, vrlo drag nam kolega, pa teško je prihvatiti istinu da ga više nema među nama.

Duboko suosjećamo s vama, štovana i draga obitelji prof. dr. sc. Stjepka Težaka. U dubokoj sućuti ovaj tužni skup bez dvojbi svjedoči da možete biti iznimno ponosni što ste ga imali za supruga, oca i djeda, kao što se ponosimo i mi: kolege, učenici, studenti i prijatelji.

Oduvijek je našega Stjepka krasila posebna dobrotu, srdačnost – bio je veliki prijatelj, uvijek od srca čovjek čovjeku. U svagdašnjim susretima i razgovorima darivao je radost ljudima koji su ga okruživali. Nikada se nije zaustavljao u poticanju životnoga optimizma. Nije bez nade ostavljao sugovornike. Svesrdna je bila njegova potpora mladim stručnjacima i znanstvenicima. Mnoge je nade pretvorio u velebna djela. Činio je ljudima što bi i sebi. Kad smo čuli da je njegovo srce stalo, u bolnom iznenađenju imali smo velike razloge za jedino pitanje: „Zar može stati srce bez sla-

---

¹ Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 7. prosinca 2006. Napominjemo da bilješke nisu izgovorene u skladu s načelima epideiktičnoga govorništva, ali u tiskanome govoru dužni smo ih navesti.

bosti i zastoja u skladnji ljudskosti, ljepote ovozemaljskog življenja, neprebrojnih i neizmernih dobrih djela?”

Stjepko (kršten kao Stjepan) Težak rođen je 1926. u Požunu, kraj Ozlja, u obitelji koja ga je brižno odgojila u skladu s kršćanskim načelom ljubavi prema bližnjem, prema svakom čovjeku. U sličnome je uzornome kršćanskom i domoljubnom ozračju odgajan i školovan u Zagrebu, pa nije ni u ratnom vihoru gubio nadu da će u budućnosti biti ljudi kojima se treba posvetiti, za koje se bez odgode treba žrtvovati. Za mnoge je darove bio zahvalan Bogu, ali zarana je duboko bio svjestan da darovitost nije dostatna, pa je neprekidno u sebi njegovao odlučnost za sustavnim doživotnim učenjem. Nije mu onodobno bilo lako steći diplome Više pedagoške škole i Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, pa zatim obraniti doktorski rad. Nije stao ni kada mu je bilo iznimno teško i kada je morao šutjeti, niti se dao malodušju kad je kao hrvatski intelektualac doživljavao: uvrede, objede, prigovore, prijetnje, trpio zlovolje – i drugo i još teže, nepovoljnije i još nevoljnije.

Trebalo bi nam poprilično vremena samo za djelomično zaokruživanje njegovih doprinosa hrvatskoj kulturi i znanosti, pa sada samo jezgrovit pregled. Dragi nam prof. Težak bio je požrtvovan do iznemoglosti, iznimno uporan u postignućima radnih uspjeha, a nikad nije umoru i pesimizmu prepuštao konačnu pobjedu. Gotovo šest desetljeća proveo je u poslu koji prepoznajemo kao širenje Dobre Riječi. Dragi i „hrvatski naš osebujni”² predavao je jedanaest godina u osnovnim i srednjim školama, osamnaest godina na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu, a punih (djelomice istodobno!) trideset šest godina tisućama studenata predavao je metodiku nastave hrvatskoga jezika, izražavanja i medijske kulture, posebice filma i to: osamnaest godina studentima hrvatskoga jezika na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu i osamnaest godina na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Studenti su bez dvojbi govorili da nije strog, ali i isticali da nikada nije zaboravio dostojanstvo učenja hrvatskoga jezika, nikada nije onima koji su se pripremali za učitelje i profesore hrvatskoga jezika dopuštao zaobilaženje obveza u pripremama za obavljanje iznimno odgovornih stručnih poslova i rodoljubnih obveza. Motivirao je studente, podsjećao na cjeloživotno učenje, stalno njegovanje hrvatskoga standardnog jezika, čuvanje hrvatskih narječja i govora, bogate hrvatske kulturne baštine. Isticao je važnost hrvatskoga jezika kao glavnoga obilježja hrvatske samobitnosti i hrvatske budućnosti.

---

² Usp. Stjepko Težak, *Hrvatski naš osebujni*, Zagreb, 1995.

Poticao je ljubav prema hrvatskom jeziku specifičnim govorničkim, predavačkim umijećem na stotinama seminara u Hrvatskoj i inozemstvu. Učio je učitelje i profesore kako treba najljepše voljeti hrvatski jezik te kako tu ljubav treba neprekidno prenositi na mlađe naraštaje. U srdačnim, veselim razgovorima s kolegama isticao je s posebnom radošću i ponosom svoju ranu spoznaju da je Riječ na početku svega: i dobra i zla, a pravi čovjek je nepokolebljivo vjeran dobru. Želio je da „hrvatski naš (ne)zaboravljeni”³ u svagdašnjoj komunikaciji bude nepresušni izvor dobre, razumijevanja ljudi i ljubavi. Neumitna je sudbina našega Stjepka zauvijek odvela u bolji i ljudskim slabostima neopterećeni, vječni svijet, ali ostao je – naš profesor, ostao je – učitelj ljepše budućnosti i hrvatskoga naroda.

S obiljem posebnoga ponosa, jer smo ga imali za dragoga prijatelja, ističemo da je prof. dr. sc. Stjepko Težak bio veliki hrvatski jezikoslovac.⁴ Nije lako izrijekom istaknuti čime se najduže, najsustavnije ili najzanosnije bavio: hrvatskom dijalektologijom, metodikom nastave hrvatskoga jezika, proučavanjem i normiranjem suvremenoga hrvatskog standardnog jezika, stilistikom ili filmologijom.⁵

U višedesetljetnim sustavnim dijalektološkim istraživanjima u središtu je njegove iznijansirane pozornosti bio dragi mu zavičajni Ozalj s okolicom.⁶ Prepoznao je potrebu dijalektoloških istraživanja jer su dotadašnja bila nedostatna, površna, neusklađena s modernim znanstvenim načelima, ali i namjerno usmjerivana na stranputice da bi se nahranile dobro poznate političke megalomanije začete i usustavljene istočno i nedaleko od hrvatskih granica. Godine 1965. obranio je disertaciju *Ozaljski govor*, što je bilo iznimno značajno istraživanje kajkavskih te slabo poznatih čakavskih obilježja na tome dijalekatskom području.⁷ Objavio ju je 1981. u 5. knjizi *Hrvatskoga dijalektološkog zbornika* koja sadrži vrlo opsežan rječnik, gotovo polovicu knjige.⁸ Posebno su ga kao hrvatskoga dijalektologa

³ Usp. Stjepko Težak, *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni*, Zagreb, 1999.

⁴ Usp. Stjepan Babić – Josip Lisac – Vlado Pandžić, *Stjepko Težak, dobitnik Nagrade Stjepana Ivšića*, u: *Dobitnik Nagrade „Stjepan Ivšić” – Stjepko Težak, Četvrti hrvatski slavistički kongres, Varaždin – Čakovec, 2006*, str. 5. (Napomena: I. i II. odjeljak toga teksta napisao je Stjepan Babić. III. odjeljak napisao je Josip Lisac. IV. i V. odjeljak napisao je Vlado Pandžić koji je i redigirao cijeli tekst.)

⁵ Isto.

⁶ Isto, str. 7-8.

⁷ Isto.

⁸ Stjepko Težak, *Ozaljski govor*, u: *Hrvatski dijalektološki zbornik*, knjiga 5, Zagreb, 1981, str. 203-428.

još zanimale okolice Karlovca i Ogulina te vrlo mu bliski Žumberak, koji je zapravo i bio konačni cilj onih koji su se nadali da će se njihova (iluzorna) država prostirati i jugozapadno od Zagreba. Važnost njegovih dijalektoloških istraživanja ozaljskoga, žumberačkog i karlovačkog govora nedvojbeno će biti predmet prosuđivanja i ocjenjivanja i u okruženju povijesnih istraživanja pokušaja otuđivanja hrvatskih pograničnih zapadnih područja.

Istaknuo se, dragi nam prof. Težak, kao proučavatelj i normativac hrvatskoga standardnog jezika.⁹ Zasigurno mu je najviše uspjeha donijela hrvatska gramatika u suautorstvu sa Stjepanom Babićem.¹⁰ U Hrvatskoj je imala petnaest izdanja, a u inozemstvu je sigurno imala najmanje dva izdanja premda se pretpostavlja da je najvjerojatnije bilo i još pet-šest prešućenih izdanja. Ocjenjivači toga udžbenika i priručnika za učenje hrvatskoga jezika isticali su da je napisana vrlo jasno i pregledno. U podugu je razdoblju ispunjavala veliku prazninu te mnogi su je s pravom doživljavali kao rodoljubnu i domoljubnu knjigu koja svakodnevno treba biti pri ruci čovjeku koji želi učiti hrvatsku slovnici i uredno se služiti hrvatskim jezikom.

U knjizi *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, u izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, uzorno je obradio oblike imenica ženskoga roda (e-vrste i i-vrste) te pridjeve.¹¹ Gotovo da nema hrvatskoga jezikoslovca koji neće nazvati dragocjenim taj iznimni znanstveni prilog u pripremi dugo očekivane, velike gramatike hrvatskoga jezika.¹²

Vrlo je zanimljiva njegova knjiga *Jezični prijelomi i mijene u hrvatskoj umjetnosti riječi*.¹³ Pomnjivo, elokventno i razgovijetno je raščlanjivao jezik i stil hrvatskih pisaca, a ponajviše je pozornosti posvetio dojmljivim svezama narječja i književnoga (standardnog) jezika. Brižno je svaku tvrdnju potkrijepio probranim navodima očitujući i svoj književni ukus, uglavnom odnjegovan na realističnom pripovijedanju. Pokazao je i koliko voli humor, ne prikrivajući katkada jake riječi, aluzije i ironije. Čvrsti zaključci u ovoj knjizi su plodovi nesvagdašnjih sposobnosti i umijeća razlučivanja najvažnijih problema i sinteze usustavljenih promišljanja znanstvene problematike.

---

⁹ S. Babić – J. Lisac – V. Pandžić, n. d., str. 5.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto, str. 6-7.

¹² Isto, str. 6.

¹³ Isto.

Posebno ga je proslavio jezičnosavjetnički rad. Tome je ponajviše doprinosilo izravno obraćanje čitateljima u novinskom tisku i radijskim slušateljima.¹⁴ Normativne je sudove donosio nakon dugih razmišljanja o jezičnoj problematici, pažljivo iznijansirana biranja najaktualnije tematike, postavljanja tvrdnja i protutvrdnja te odlučne usmjerenosti na najbolje rješenje, ne ostavljajući ni čitatelje ni slušatelje pred dvojabama.¹⁵ Znao je svoju misao izraziti jezgrovito najprikladnijim riječima. Štedio je riječi u obrazlaganjima. Pažljivo je prikupljao dokaze prije nego što bi krenuo u blago obrazlaganje, dojmljivo i uvjerljivo potkrjepljenje te čvrsto zaključivanje. Zanimljive anegdote u mnogim njegovim kratkim tekstovima pospješuju čitateljeva nastojanja u samostalnom traženju odgovora na složena jezična pitanja, održavaju blagu napetost do odgođenih rješenja. Usporedbe i slikovitosti predstavljaju Težaka kao znanstvenika koji znade uljepšati znanstveni stil bez zaborava njegovih specifičnosti. Vrlo je dragocjeno za hrvatsku jezičnu kulturu što je prikupljao svoje tekstove i objavljivao u knjigama koje imaju široko čitateljstvo: *Taj hrvatski* (1992.), *Hrvatski naš osebujni* (1995.), *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni* (1999.) i *Hrvatski naš (ne) podobni* (2004.).¹⁶

Prof. dr. sc. Stjepko Težak je neprijeporno najistaknutiji hrvatski metodičar nastave hrvatskoga jezika.¹⁷ Iznimno je opsežno i raznovrsno njegovo stručno i znanstveno bavljenje metodikom nastave hrvatskoga jezika, govornoga i pismenoga izražavanja, književnosti te medijske kulture. Nekoliko stotina stručnih, popularnoznanstvenih i znanstvenih radova objavio je u listovima, časopisima i zbornicima. Autor je dvadesetak metodičkih knjiga među kojima su neke imale i petnaestak ponovljenih izdanja.¹⁸ Ni jedan učenik u Hrvatskoj, već gotovo pola stoljeća, nije završio osnovnu školu, a da nije učio hrvatski jezik iz njegovih udžbenika. Prvi je njegov udžbenik objavljen 1959., a zatim je napisao samostalno ili u suautorstvu nekoliko desetaka udžbenika te niz priručnika za nastavnike.¹⁹

¹⁴ Isto, str. 6-7.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Usp. Vlado Pandžić (prir.), *Odabrana bibliografija*, u: *Dobitnik Nagrade „Stjepan Ivšić” – Stjepko Težak, Četvrti hrvatski slavistički kongres, Varaždin – Čakovec, 2006*, str. 21– 28. ili Vlado Pandžić (prir.), *Bibliografija prof. dr. sc. Stjepka Težaka (izbor)*, Hrvatski, Zagreb, 2006, 1-2, str. 129-138.

¹⁷ Usp. S. Babić – J. Lisac – V. Pandžić, n. d., str. 8-9. ili Vlado Pandžić, *Govor na pogrebu štovanoga gospodina prof. dr. sc. Stjepka Težaka u Zagrebu 7. kolovoza 2006*, Hrvatski, Zagreb, 2006, 1-2, str. 139-141.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Usp. nav. *Bibliografija prof. dr. sc. Stjepka Težaka...*

Njegovo ime nalazilo se, još se nalazi i dugo će se nalaziti na naslovnica-ma udžbenika hrvatskoga jezika koji su tiskani u desetmilijunskoj nakladi, što je u Hrvatskoj – dosad nezabilježeno. Zasad je nenadmašno njegovo umijeće prilagodbe znanosti, filoloških postignuća – mladim ljudima!²⁰

Knjiga *Govorne vježbe* donosi nastavnicima hrvatskoga jezika usustavljene poticaje za uspješniju nastavu i poboljšanje učeničke govorne kulture.²¹ Dobro probranim navodima i prikladnim primjerima učvršćuje povjerenje u svoje tvrdnje. Odlično je otvorio perspektive svima koji pažljivo primjenjuju pravogovorne vježbe za uspješnu komunikaciju u životnom okruženju.

U knjizi *Gramatika u osnovnoj školi* jezgrovito i prikladno učeničkoj dobi predstavio je metodičke osnove nastave hrvatskoga jezika.²² Osvjetlio je i potkrijepio spoznaje o ulozi nastave materinskoga jezika i svrhu učenja slovnice hrvatskoga jezika kao osposobljavanje učenika za govorno i pismeno izražavanje. Zasižno će imati mnoštvo čitatelja. Krasi je dobro odnjegovan specifičan stil te umijeće prilagodbe znanstvenoga teksta osobama različite naobrazbene razine i životne dobi. Prekrasan je plod prepletanja znanstvene pomnosti, preciznosti i pronicljivosti te ilustrativno uspostavlja sustav smjernica za nastavu hrvatskoga jezika u osnovnoj školi.²³

Dvosveščana *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika* kruna je njegova polustoljetnoga istraživačkog metodičkog rada.²⁴ Desetak su godina vrlo korisni priručnici učiteljima i profesorima hrvatskoga jezika u osnovnim i srednjim školama te svima drugima koji se bave jezičnim i književnim odgojem i obrazovanjem. Vrlo razgovijetno – pozornim oblikovanjem i usklađivanjem – odražavaju spoznaje, ideje i tvrdnje koje počivaju na usustavljenu sintetičkom istraživanju problematike i velikoj raznovrsnosti istraživačkih metoda, postupaka i sredstava u skupljanju neprijepornih činjenica za nedvojbene stručne i znanstvene zaključke.²⁵ Presudno je uskladio nastavu hrvatskoga jezika s modernim koncepcijama nastave jezika u svijetu koje su usmjerene na učenika i razvoj njegova kritičkoga mišljenja te stvaralačkih mogućnosti. Nesvagdašnja usustavljenost me-

---

²⁰ Usp. S. Babić – J. Lisac – V. Pandžić, n. d., str. 8-9.

²¹ Isto.

²² Isto, str. 10.

²³ Isto.

²⁴ Usp. Vlado Pandžić, *Kruna polustoljetnoga istraživačkog rada (Stjepko Težak, Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika, I. i II. dio)*, Život i škola, Osijek, 1999, 1-2, str. 211-216

²⁵ Isto.

todologije, jasni istraživački ciljevi, raspravljачka skladnja i izvornost zaključaka svjedoče o uskladbi s temeljnim načelima znanstvenih nastojanja.²⁶

Veliku je pozornost desetljećima izazivala i njegova knjiga *Interpretacija bajke u osnovnoj školi* (1969.) kojom je značajno utjecao na poboljšanje interpretacije bajke u osnovnoj školi i sveukupnu recepciju dječje književnosti.²⁷

Knjigom *Literarne, novinarske, recitatorske i srodne družine* (1969.) otvorio je nepreglednu širinu mogućnosti učeničkoga stvaralaštva, potaknuo zanimanje za film i televiziju te pokrenuo metodička istraživanja izvannastavnoga odgoja i obrazovanja.²⁸

U *Prilozima interpretaciji lirske pjesme u osnovnoj školi* (1977.) ponudio je modele interpretacije lirskih pjesama u interdisciplinarnoj neograničenosti metodičkih vidika.²⁹

Danas nije prigoda za raščlambu, prosudbu te ocjenu i ostalih njegovih vrlo značajnih djela u kojima je elokventno, studiozno, razgovijetno i izvorno nastojao odgovoriti na mnoga metodička pitanja iz nastave hrvatskoga jezika i medijske kulture. Nema dvojbe da je prof. dr. sc. Stjepko Težak proširio znanstvene vidike te specifičnom akribijom, znanstvenom pomnošću, preciznošću i pronicljivošću stvorio djela koja neće biti zaboravljena.³⁰ U poslu i svagdašnjem življenju – uvijek u hrvatskome domoljubnom nadahnuću! Zastupao je sustavno i odlučno hrvatski jezik, hrvatsku znanost, jezikoslovlje – na mnogim znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu.

---

²⁶ Usp. S. Babić – J. Lisac – V. Pandžić, n. d. , str. 10-12.

²⁷ Isto, str. 14-15.

²⁸ Isto, str. 15.

²⁹ Isto.

³⁰ Usp. S. Babić – J. Lisac – V. Pandžić, n. d. , str.

Tužni skupe,

u spomenu na pok. prof. dr. sc. Stjepka Težaka – upravo ovdje – treba istaknuti da je bio izvrstan pročelnik Odsjeka za kroatistiku i isti takav dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Svakodnevno je pokazivao i dokazivao kako znanstvenik može biti ugodan i drag čovjek, uvijek prijateljski raspoložen, dobar čovjek koji slobodno gospodareći svojim mislima, potiče i druge na slobodnu misao i vlastitu riječ. Nikom nije oduzimao ono što je uzimao sebi: pravo na riječ, lijepu hrvatsku riječ!

Svojom plemenitošću, ljudskošću, zaslužio je prijateljstvo – zaslužio je veliko štovanje: kolega, suradnika. mnoštva učenika, studenata, učitelja i profesora hrvatskoga jezika kojima je prenosio svoje enciklopedijsko znanje, kojima se obraćao kao izvrstan stručnjak, znanstvenik i profesor. Svesrdno je činio ovaj svijet ljepšim. Ljudskijim! Neće nikada biti zaboravljen! Za sva neprebrojna i neizmjerena dobra životna djela – hvala mu najljepša!

Zemlja hrvatska neka mu je laka! Daruj mu pokoj vječni, Gospodine!

Vlado Pandžić